

Cé Aige a Bhfuil an Liathróid?
as Gaeilge

Sealbhú na Gaeilge i Scoileanna T2: Inspreagadh agus Dúshláin

Muiris Ó Laoire

Cúlra agus Ceisteanna

Bláthú ar an taighde ar an tumoideachas le tamall de bhlianta anuas

Níos lú airde á tabhairt ar mhúineadh na Gaeilge mar T2

Do fhormhór dhaonra daltaí agus scoláirí na tíre seo an t-aon cur amach a bhíonn acu go minic ar an teanga (thart ar 90% ROS, 2019)

**Sa chaint seo
féachaimis ar...**

An staid reatha

An Ghaeilge
mar T2 agus an
phleanáil teanga

Inspreagadh

An curaclam

Na dúshlání

Ceisteanna
taighde

An Staid Reatha

- Tacáiocht fhorleathan i gcoitinne do mhúineadh na Gaeilge mar dhara teanga- Conradh na Gaeilge (2019)
- Suim láidir ag mic léinn sa Ghaeilge, agus 67% de rannpháirtithe ag rá gur cheart an Ghaeilge a bheith riachtanach suas go leibhéal na hArdteiste (AMLÉ 2021)
- Braistint mhúinteoirí -Ról tábhachtach ag múinteoirí in athneartú na teanga (Dunne 2019; Flynn 2020)

An maith leat an Ghaeilge? An analysis of variation in primary pupil attitudes to Irish in the growing up in Ireland study

Ann Devitt, Joe Condon, Gene Dalton, Jane O'Connell & Melanie Ní Dhuinn

Staid Reatha

- Meon fabhrach ar an meán fós ag daltaí bunscoile i leith na Gaeilge ó foilsíodh taighde Harris agus Murtagh (1999) mar a léirigh taighde staidéar Devitt et al (2018)
- Ach:
- *...engagement is strongest in the Gaelscoil setting but in schools more generally it is critically dependent on the classroom teacher. In a context of reducing motivation and proficiency among teachers, this is not a sustainable position and certainly not one upon which to base a language revival as envisaged in the 20-Year Strategy* (Devitt et al 2018:115)

Ach...

Tuarascáil an Phríomhchigire

Eanáir 2013 - Iúil 2016

Foghlaim den scoth do chách

4.3.3 Cáilíocht na foghlama – Gaeilge

Tá ár dtorthaí maidir leis an nGaeilge i bhfad níos diúltáí ná iad siúd don Bhéarla nó don Mhatamaitic. Is léir meath ar thorthaí leanáí sa Ghaeilge ó Thuairisc an Phríomh-Chigire roimhe seo sa bhliain 2013, nuair a bhreithnigh cigír go raibh cáilíocht na foghlama go maith nó ní b'fhearr in 76% de na ceachtanna a ndearnadh meastóireacht orthu. Níl an dul chun cinn is cóir á dhéanamh ag lón suntasach leanáí sa Ghaeilge.

Lch 51

Ach...

- **Bunleibhéal** Tá gá le *hathrú suntasach* maidir leis *foghlama taithí* a sholáthraítear do dhaltaí má táthar le torthai feabhsaithe a ghnóthú sa Ghaeilge (ROS 2018:60)
- **larbhunleibhéal:** Is *ábhar fíor imní* go fóill cáilíocht foghlama na scoláirí sa Ghaeilge. Baineann go leor dúshlán fós le teagasc éifeachtach na Gaeilge. Tá gá le *tuilleadh deiseanna cumarsáide* sa sprioctheanga i ngach ceacht ionas go mbíonn taithí ag daltaí ar *labhairt na Gaeilge*. Ba cheart do mhúinteoirí pleanáil don éagsúlacht sna scileanna teanga a bhíonn sa seomra ranga. (ROS 2018: 80)

Tuarascaíl an Phríomhchigire
Eanáir 2013 - Iúil 2016

Foghlaim den scoth do chách

Ach...

- Tá fianaise láidir ann áfach, gur cheart athchóiriú a dhéanamh ar an mbealach a mhúintear an Ghaeilge, agus curaclam na Gaeilge, agus 81% ag rá gur cuireadh an bhéim ba mhó ar scríobh agus léamh

Suirbhé Aontas Mac Léinn na hÉireann

Ní hionann seo is a
mhaíomh nach bhfuil
teagasc agus foghlaim
éifeachtach ar siúl...

Tionscnaimh nuálacha teagaisc
agus foghlama

Obair den scoth ag múinteoirí...

Smaointe úra agus tionscnaimh

FCÁT

Tionscnaimh úrnua, nuálacha..m.sh...

- Sraith Pictiúr mar fheithicil do scileanna éisteachta, tuisceana agus labhartha
- Acmhainní COGG
- Gach deis a thapú chun na cúig scil teanga a phorbairt agus a threisiú tríd an litríocht
- Punann dhigiteach
- Ceapadóireacht agus ceol
- Acmhainní TG4

Cén fáth Gaeilge mar T2?

Oidhreacht thábhachtach...

Ceart tábhachtach ag saoránaigh an stáit an deis a bheith acu an teanga a thabhairt leo

Inmharthanacht na teanga ar brath ar mhúineadh na teanga mar ábhar aonair?

Na spriocanna:

Suim a múscailt sa teanga agus sa chultúr dúchais? Grá a ghiniúint don teanga?

Tuiscint ar chúlra agus ar dhán na teanga?- Sochaí dhátheangach a chothú?

Pointí agus gráid a ghnóthú?

An Ghaeilge a úsáid sa phobal-ról ag teagasc na Gaeilge mar T2 i leathnú úsáid na teanga/athneartú teanga

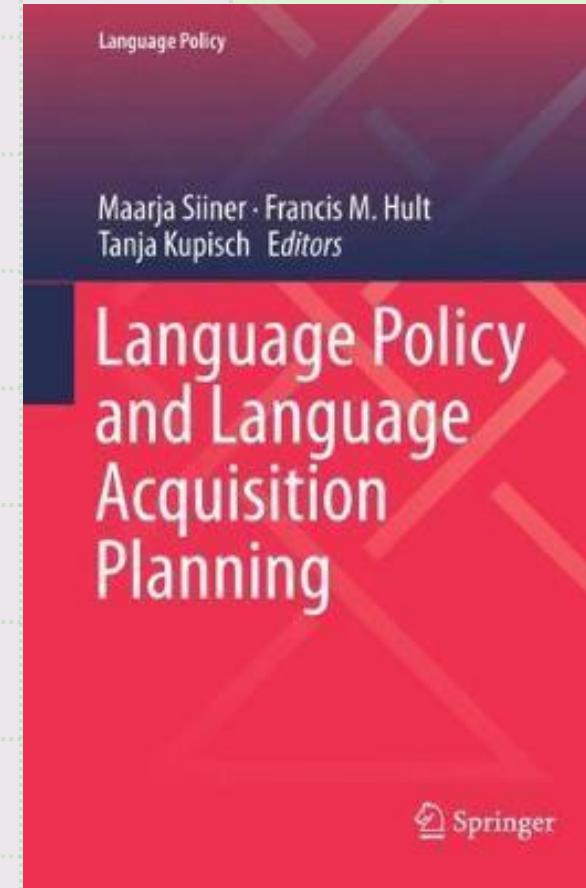
Réasúnaíocht do T2

1. Pleanáil
sealbhaithe

2.
Oideachas

Pleanáil Sealbhaithe Teanga (PST)

1. Tá an phleanáil teanga ag brath cuid mhaith ar an bpleanáil sealbhaithe
2. *Acquisition planning through the domain of education has always been an area of State policy and arguably one of its most successful* (Ó Murchú 2008:140)

Pleanáil Sealbhaithe Teanga (PST)

- Ní leor an leibhéal reatha seachadadh teanga go dtí an chéad ghlúin eile chun inmharanthacht na teanga a dheimhniú (Ó Giollagáin agus Charlton, 2015)
- Cad í an sprioc is tábhachtaí? Ó thaobh PST de, úsaíd na teanga lamuigh den seomra ranga agus den scoil (Ó Duibhir agus Ní Thuairisg (2019:266)

Naisc le húsáid na teanga lasmuigh den scoil

Tá an córas oideachais ar cheann de na príomh-mhodhanna chun an cumas teanga a bhfuil an Straitéis 20 Blíain bunaithe air a chothú. Sa scolaíocht fhoirmiúil, tá an Stát ábalta cuidiú go gníomhach le cumas teanga ár ndaoine a fhorbairt. Is sprioc lárnach é mar sin go n-éireodh leis na húdaráis oideachais fócas náisiúnta níos córasaí agus níos dlúithe a bhaint amach ó thaobh fhoghlaim na Gaeilge.

~~Is é an tátal a bhaintear as iarrachtaí athneartaithe teangacha ar fud an domhain go bhfuil sé thar a bheith riachtanach beocht a chur sa Ghaeilge lasmuigh den seomra ranga i gcás na ndaoine óga atá á foghlaim sa chóras oideachais foirmiúil. Má táthar le cultúr agus féiniúlacht don óige agus a gcineálacha cuí Gaeilge a chothú, caithfear deiseanna a chur ar fáil le go n-úsáidfear an teanga go nádúrtha~~

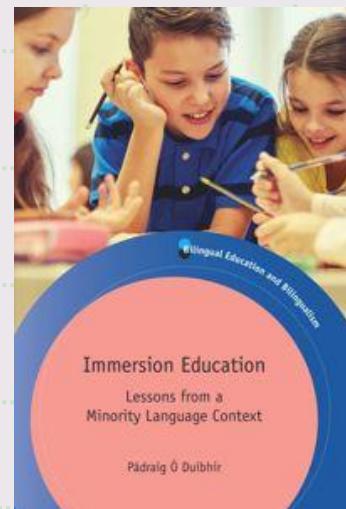
Rialtas na hÉireann (2010:12) ~~theicneolaíochta agus cumarsáide.~~
Oibreoidh an earnáil oideachais i gcomhpháirt le gníomhaireachtaí cuí maidir leis sin.

An phleanáil sealbhaithe agus an phleanáil teanga

- Ceist faoi chumas scoileanna le cainteoirí agus úsáideoirí teanga a sholáthar chun inmharthanacht na teanga a dheimhniú don ghlúin seo agus na glúnta atá romhainn (Ó Laoire 2019)
- Ní leor pleánail i réimse an oideachais amháin (Fishman 1991)
- *“...while minority language schooling is helpful even necessary for language revitalisation, it is insufficient and likely in fact to be ineffective in the absence of actions in other domains that reinforce the effects of teaching”* (Ferguson 2006:34)

PST: An dúshlán

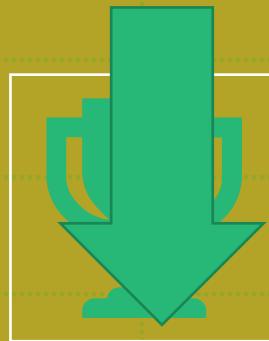
- Easpa/ níos lú deiseanna ag foghlaimeoirí dul i ngleic le húsáid na teanga lasmuigh de bhallaí na scoile (Ó Murchú, 2016).
- Ó Duibhir (2018) deiseanna teoranta fiú i gcomhthéacanna tumoideachais...
- Deiseanna níos teoranta fós i scoileanna T2 gan an comhthéacs úsáide céanna sa timpeallacht?

Réasúnaíocht do T2

1. Pleanáil
sealbhaithe

2. Oideachas

Oideachas Teanga (Ich 5 Sonraíocht T2)

An Roinn Oideachais
agus Scileanna

Sonraíocht Ghaeilge na Sraithe Sóisearaí

Scoileanna a fheidhmíonn
trí mheán an Bhéarla (T2)

- Forás pearsanta, cognaíoch agus sóisialta a forbairt, mar aon le rannpháirtíocht éifeachtach sa tsochaí dhomhanda.
- Tá scileanna inaistrithe
- Forbraíonn sé smaointeoireacht - dearthaí agus mothúcháin
- Cuireann an dátheangachas agus an t-ilteangachas leis an gcumas samhlaíochta agus cruthaitheachta agus cothaíonn sé dearcadh déach ar an saol
- Rochtain ar léargas ar an gcultúr dúchais
- Rochtain ar dheiseanna fostaíochta

Conas a d'fhéadfaí
aghaidh a thabhairt ar na
dúshláin?

An-chuid athróga i gceist

Ba chóir go dtiocfadh inspreagadh ón bhfoghlaimeoir teanga **féin** seachas ón múinteoir

Baineann dearcadh dearfach agus inspreagadh le foghlaim níos rathúla.

Good language learners have much to teach us about motivation"
Ushioda (2008:28).

Cook & Singleton, 2014; Dörnyei & Skehan, 2003; Dörnyei, 2005, 2009; Dörnyei & Ryan, 2015; Ní Chlochasaigh, 2014"

Tréithe pearsanta an fhoghlaimeora
Cúrsaí inspreagtha agus meon
Cúlra an fhoghlaimeora
Tréithe mothúchánacha an fhoghlaimeora
Cur chuige foghlama

An-chuid athróga...cuinsí indibhidiúla

Cuinsí
Indibhidiúla:

Tréithe pearsanta
an fhoghlaimeora

Cúrsaí
inspreagtha agus
meoin

Cúlra an
fhoghlaimeora

Straitéisí
foghlama

Tréithe
mothúchánacha
an fhoghlaimeora

Cur chuige
foghlama

Meon agus inspreagadh

- Tá meon foghlaimeoirí i leith na sprioctheanga ar na tosca is tábhachtaí agus iad i mbun foghlama (Dörnyei 2005)
- Aithnítear 'meon agus inspreagadh' mar chúnse lárnach sa dea-foghlaim (Ní Chlochasaigh, 2014; Ní Mhaolstéighe, 2021)
- "...sustained learning-such as the acquisition of an L2-cannot take place unless the educational context provides, in addition to cognitively adequate instructional practices **inspiration and enjoyment to build up continuing motivation in learners**. Boring but systematic teaching can be effective in producing, for example, good test results, but rarely does it inspire a lifelong commitment to the subject" Cheng & Dörnyei (2007:1)

Inspreagadh

Taitneamh

Ionsparáid

Neamhspleáchas: Ba chóir go n-aithneodh foghlaimeoirí go bhfuil siad féin freagrach as próiseas na foghlama

Straitéisí chun cur leis an inspreagadh

cur chuige agus
atmaisféar spreagúil
sa rang

féinmhuijnín an
fhoghlaimeora a
chur chun chinn

ag cur tascanna
sodhéanta i láthair

ag spreagadh
fénriar an
fhoghlaimeora

ag tabhaint
aitheantas do
iarrachtaí agus do
obair na
bhfoghlaimeorí.

Cheng agus Dörnyei
(2007).

Inspreagadh

- Inspreagadh Comhtháite (intreach)
- Inspreagadh Uirliseach (eistreach)
- *...integratively motivated learners are likely to be successful learners in the long run" (Ushioda 2008:2).*

Ach...

Rud inmheánach....

1. ***Ideal self:*** féiníomhá idéalach an fhoghlaimeora
2. ***Ought-to-self:*** ionchais an fhoghlaimeora
3. ***An tEispéireas Foghlama:*** tagann an t-inspreagadh ó shuíomh nó ó thimpeallacht na foghlama

Dörnyei (2005); Dörnyei agus Ushioda (2009)

Inspreagadh éifeachtach

Dul chun cinn

An dul chun cinn
a chur ar a súile
d'fhoghlaimeoirí

Inspreagadh

Murtagh (2007) agus Ní Chlochasaigh (2014)
Ardteistiméireacht an t-inspreagadh is láidre atá
ann faoi láthair do dhaltaí chun an Ghaeilge a
fhoghlaím. = inspreagadh uirliseach

Fiú sa bhunscoil- é seo le tabhaint faoi deara (Nic
Fionnlaoich 2021: 98)

Gá le cothromaíocht a fháil idir inspreagadh
uirlideach agus inspreagadh comhtháite (Ní
Mhaoilstéigthe 2021)

an fheasacht foghlama

---

fócas ar an bhfoghaimeoir aonair-ar
chúinsí indibhidiúla

---

straitéisí foghlama

---

an fhoghlaim fhéinriair

---

contanam an dul chun cinn

Curaclam, Sonraíocht Siollabas

An Curaclam, An tSonraíocht T2 agus Siollabas na hATe

Ag dul sa treo ceart? An fhoghlaim de
ghlanmheabhair a sheachaint(scafall
ach namhaid an tsealbhaithe)

Béim ar mhacnamh, ar chlochmhílte, ar
dhul chun cinn, ar an bhféinfhoghlaim,
ar an bpobal teanga?

Cheal taighde is deacair tionchar na
bhforbairtí, a mheas...

Cúrsaí curaclaim

Féidearthachtaí

Cur i bhfeidhm
curaclaim/sonraíochta/siollabais is
tábhachtaí

Leanúnachas?

Gan sainiú ceart déanta fós ar an
gcoibhneas idir pobal teanga agus
teagasc teangas

Gá le tuilleadh taighde ar Ghaeilge mar T2?

An gá 13 bliana?

An dtuigeann foghlaimeoirí cad tá ar siúl acu agus an Ghaeilge idir lámha acu agus cén fáth? Inspreagadh

Ról an Bhéarla. Am é sin a cheistiú?

Na spriocanna ag na leibhéal éagsúla-an bhfuil siad sainithe a ndóthain?

FCÁT-Torthaí

Staidéar leanúnach ag bunleibhéal agus iarbunleibhéal

Tagairtí

Aontas Mac Léinn na hÉireann (2021) Múineadh. Tuairisc ar mhúineadh na Gaeilge AMLÉ. Baile Átha Cliath. AMLÉ.

Cheng, H.F. agus Dörnyei. Z (2007) The use of motivational strategies in language instruction. The case of EFL teaching in Taiwan. *Innovation in Language Learning and Teaching* 1(1) 153-174.

Conradh na Gaeilge (2019) Céard é an scéal? Tuairimí an phobail i leith na Gaeilge. Baile Átha Cliath Conradh na Gaeilge.

Dörnyei. Z., & Ryan, S. (2015) *The psychology of the language learner revisited*, New York: Routledge.

Dörnyei, Z. (2019) Towards a better understanding of the L2 Learning Experience, the Cinderella of the L2 Motivational Self System, *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 9(1), 19-30.

Dörnyei, Z., (2009) Individual differences: Interplay of learner characteristics and learning environment. *Language Learning*, 59, 230-48.

Tagairtí

- Dörnyei, Z. (1998) 'Motivation in second and foreign language teaching', *Language Teaching*, 31, 117-135.
- Department of Education and Skills (2019) *Key statistics*. Dublin: DES.
- Devitt, A., Condon, J., Dalton, G., O'Connell, J. and Ní Dhuinn, M. (2018) 'An maith leat an Ghaeilge? An analysis of variation in primary pupil attitudes to Irish in the Growing Up in Ireland study', *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21(1), 105-117.
- Dunne, C.M. (2019) 'Primary teachers' experiences in preparing to teach Irish: Views on promoting the language and language proficiency', *Studies in Self-Access Learning Journal*, 10(1), 21-43.
- Ferguson, G. (2006) *Language planning and education*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Flynn, C.J. (2020) *Adult minority language learning: Motivation, identity and target variety*. Bristol: Multilingual Matters.

Tagairtí

- Harris, J agus Murtagh, L. (1999) *Teaching and learning Irish in primary school. A review of research and development.* Baile Átha Cliath: ITÉ.
- Murtagh, L. (2007) Out-of-school use of Irish, motivation to learn the language and proficiency in immersion and subject-only post-primary programmes. *International Journal of Bilingualism and Bilingual Education*, 10 (4), 428 - 453.
- Naiman, M. et al (1978) *The good language learner*, Clevedon: Multilingual Matters.
- Ní Chlochasaigh, K. (2014) *Tréithe Dea-Fhoghlaimeoirí na Gaeilge ar an dara agus ar an tríú leibhéal.*
- Tráchtas (Ph. D.), Insitiúid Teicneolaíochta Trá Lí: COGG.

Tagairtí

- Nic Fhionnlaoich, F. (2021) *Learning Irish in English-medium primary schools in Ireland: understanding children's views and experiences through a child-centred methodology*. Tráchtas Dochtúireachta. QUB. Béal Feirste.
- Ní Mhaoilstéighe, E. (2021) *Cad iad na straitéisí teagaisc agus foghlama is éifeachtaí chun inspreagadh dhaltaí bunscoile a mhéadú i leith na Gaeilge?* Tráchas M.Oid. Coláiste Mhuire gan Smál.
- Ó Duibhir, P. (2018) *Immersion education: Lessons from a minority language context*. Bristol: Multilingual Matters.
- Ó Duibhir, P agus Ní Thuairisg, L. (2019) An tumoideachas agus soláthar cainteorí nua. In Ó hIfearnáin, T. (eag) *An tSochtheangeolaíocht. Taighde agus Gníomh* (lgh.265-284) Baile Átha Cliath. Cois Life.
- Ó Laoire, M (2019) An Ghaeilge sa chóras oideachais. Pleanáil sealbhaithe agus curaclam. In Ó hIfearnáin, T. (eag) *An tSochtheangeolaíocht. Taighde agus Gníomh* (lgh.243-264) Baile Átha Cliath. Cois Life.

Tagairtí

Ó Laoire M (2012) Teagasc na Gaeilge: Cúiseanna agus curaclam ar strae? In E. Mac Cáirtheach agus J. Uhlich (eag.) *Féilscribhinn do Chathal Ó Hánle.* (lgh. 651-675). Baile Átha Cliath: An Clóchomhar Cló Iar-Chonnacht.

- Ó Murchú, H. (2016) *Irish: The Irish language in education in the Republic of Ireland*, Regional Dossiers Series. The Netherlands: Mercator European Research Centre on Multilingualism and Language Learning.

Roinn Oideachais agus Scileanna (2018) Tuarascáil an phríomhchigire lúil 2013-lúil 2016. Baile Átha Cliath. Roinn Oideachais agus Scileanna.

- Rialtas na hÉireann (2010) *Straitéis 20 bliain don Ghaeilge*. Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair.
- Rubin, J. (1975) What the ‘good language learner’ can tell us. *TESOL Quarterly*, 9(1), 41-51.
- Skehan, P. (1991) Individual differences in second language learning, *Studies in Second Language Acquisition*, 13, 275-298.
- Ushioda, E. (2008) ‘Motivation and good language learners’ in Griffiths, C., ed., *Lessons from Good Language Learners*, Cambridge University Press, 19-34.

Ceisteanna agus plé

- Go raibh mile maith agaibh as éisteacht liom
- Beannachtaí na Féile